

меньше создается шедевров искусства, все хуже природа, безжалостно уничтожаемая человеком. Уходит интеллигентность. Все больше бескультурья и простоватости.

Значит, нужны какие-то меры. Какие? Революционные — значит насилие.

А может все оставить как есть, вспомнив любимую поговорку И. С. Тургенева «Пусть идет как идет...»?

Наступило 3-е тысячелетие.

— Какой вы видите жизнь, своё будущее, будущее своих детей?

— Времена меняются. Может быть, уже уходит «время разбрасывать камни», а пришло «время собирать камни...» и вспомнить о предназначении человека.

V. Домашнее задание. Написать свой комментарий к утверждению М. А. Булгакова «...у человека уже нет другого выхода, он просто обязан стать человеком».

Г. А. ПОТАПОВА,

старший учитель, учитель історії

РОЗВИТОК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ

Сучасний ритм життя, розвиток комп'ютерних технологій вимагають нового ставлення до освіти. Сьогодні ми маємо можливість знайти будь-яку інформацію за декілька секунд, тому одне з головних завдань уроку історії — формування всебічно розвиненої особистості, яка вміє логічно мислити, самостійно давати оцінку подіям соціально-економічного, політичного і культурного життя людства в минулому і сьогоденні.

Успішному вирішенню цього завдання допомагає використання інтелектуальних ігор і вікторин.

Брейн-ринг на тему «Козацтво: легенди та сучасність» (5-й клас)

Тип уроку. Урок-брейн-ринг.

Обладнання. Система для брейн-рингу, підготовлені блоки питань різної складності, призи для переможців

Організація. Клас ділиться на 4 команди по 5—7 осіб. Кожна команда обирає собі назву. Відіграються два бої, переможець кожного виходить у фінал. Фінал складається з трьох боїв. Переможці нагороджуються призами.

Бій 1

1. Саме так перекладається з тюркської мови слово «козак».

Відповідь: вільна озброєна людина.

2. Древяне з прив'язаним хвостом коня, яке носили перед гетьманом як знак влади, називалося саме так.

Відповідь: бунчук.

3. У 1616 році козаки під приводом Сагайдачного знищили невільничий ринок у цьому місті.

Відповідь: Кафа.

4. Козацькі човни називаються саме так.

Відповідь: чайки.

5. Визвольну війну українського народу очолював саме цей діяч.

Відповідь: Богдан Хмельницький.

6. Переяславська Рада відбулася у цьому році.

Відповідь: 1654.

7. «Парубок моторний», «хоть куди козак» — герой якого твору Котляревського?

Відповідь: «Енеїда».

8. Перша Січ була заснована саме на цьому острові.

Відповідь: Мала Хортиця.

9. Війна Росії зі Швецією, яка тривала 21 рік, називається саме так.

Відповідь: Північна війна.

10. У разі необхідності чайки могли перетворюватися на такі човни.

Відповідь: підводні.

11. Судячи з назви договору Богдана Хмельницького з Московською державою, він був укладений у цьому місяці.

Відповідь: березень.

Бій 2

1. Саме так називалися малозаселені землі за Дніпровськими порогами, жити на яких було небезпечно.

Відповідь: Дике Поле.

2. Невеличке укріплення за Дніпровськими порогами називається саме так.

Відповідь: Січ.

3. Популярна у XX столітті дитяча гра називається саме так.

Відповідь: козаки-розбійники.

4. Саме його вважають засновником Січі на Хортиці.

Відповідь: Дмитро Байда-Вишневецький.

5. Боротьба з цими загарбниками була головним завданням козаків.

Відповідь: турки та татари.

6. У битві під Хотиним був смертельно поранений цей український гетьман.

Відповідь: Петро Конашевич-Сагайдачний.

7. Шаблю козаки називали саме так.

Відповідь: сестриця.

8. А кого козаки називали «вірним братом».

Відповідь: коня.

9. В центрі козацьких січей знаходилась саме така споруда.

Відповідь: православна церква.

10. Символи козацької влади: булава, бунчук, корогва, печатка називалися саме так.

Відповідь: клейноди.

11. Якщо вірити думі, цей козак не боїться ні вогня, ні меча, ні третього болота.

Відповідь: Козак Голота.

Фінал 1

1. Час після смерті Богдана Хмельницького називається в нашій історії саме так.

Відповідь: Руїна.

2. Столицею держави Богдана Хмельницького було це місто.

Відповідь: Чигирин.

3. Назвати героїню цього твору:

Що на Чорному морі,
На камені біленькому,
Там стояла темниця кам'яная.
Що у тій-то темниці пробувало сімсот козаків,
Бідних невольників.
То вони тридцять літ у неволі пробувають,
Божого світу, сонця праведного у вічі
собі не видають.

Відповідь: Маруся Богуславка.

4. Чуб на поголеній голові козака називається саме так.

Відповідь: оселедець.

5. Українська кампанія під назвою «Війна за незалежність» є в цій комп'ютерній грі.

Відповідь: «Козаки: Європейські війни».

6. Перша битва козацького війська під проводом Богдана Хмельницького з поляками відбулася під цим містом.

Відповідь: Жовті Води.

7. Останнім кошовим отаманом запорожців був саме він.

Відповідь: Петро Калнишевський.

Фінал 2

1. Останнім гетьманом України був цей чоловік.

Відповідь: Кирило Розумовський.

2. Саме цей син Тараса Бульби закохався у польську панночку.

Відповідь: Андрій.

3. Саме так називався маєток Б. Хмельницького, спалений у 1647 році Чаплинським.

Відповідь: Суботів.

4. Згідно з прислів'ям, якщо козак буде терпіти, він стане саме ним.

Відповідь: отаманом.

5. Узагальнений образ козака, який завжди приходив на допомогу, має саме таке ім'я.

Відповідь: Козак Мамай.

6. На Січі було саме стільки куренів.

Відповідь: 38.

7. Під час цієї битви татарський хан захопив у полон Богдана Хмельницького.

Відповідь: під Берестечком.

Фінал 3

1. У повісті «Тарас Бульба» М. В. Гоголь розповідає, як козаки, щоб відірватися від турецького флоту, зробили вітрила саме з них.

Відповідь: шаровари.

2. Як вже відомо, човни, на яких козаки здійснювали розбійничі напади, називалися чайками, а в російській мові від цієї назви виникла назва злочинного угруповання. Якого?

Відповідь: шайка.

3. Польські дослідники вважають, що назва «козак» походить від того, що вершники були швидкі та легкі, як деякі тварини. Які тварини?

Відповідь: кози.

4. Гетьманів польського війська повного Потоцького, вченого Конецпольського та молодого Заславського, Богдан Хмельницький назвав саме так.

Відповідь: Перина, Латина, Дитина.

5. Козаки-побратими на знак вірності обмінялися цими натільними речами.

Відповідь: хрестики.

6. Якщо вірити відомому мультфільму, козаки побували і в Греції, і в Єгипті, навіть в Індії. А кого вони там шукали?

Відповідь: наречених.

7. Саме ця прикраса означала, що козак єдиний чоловік у родині.

Відповідь: сережка у лівому вусі.

Додаткові питання

1. Козацька держава Богдана Хмельницького називалася саме так.

Відповідь: Гетьманщина.

2. За легендою гетьман Полуботок відправив свої скарби до Лондонського банку. А за яких умов їх можна повернути?

3. Турків та татар українці називали саме так.

Відповідь: бусурмани.

4. Морське турецьке судно називалося саме так.

Відповідь: галера.

5. Саме вона була покровителькою козаків

Відповідь: Богородиця.

Н. С. УЖЕВСКАЯ,

учитель истории и права

УРОК-ЭКСКУРСИЯ «МОЙ ГОРОД РОДНОЙ»

Ориентация на гуманизацию процесса образования и разностороннее развитие личности ребенка — одна из главных проблем современной школы. Она предполагает, в частности, необходимость гармонического сочетания собственно учебной деятельности, в рамках которой формируются базовые знания, умения и навыки, с деятельностью внешкольной, связанной с развитием индивидуальных задатков учащихся, их познавательной активности, способности самостоятельно решать нестандартные задачи.

Решению этой проблемы способствует проведение нетрадиционных школьных занятий, к числу которых принадлежат уроки-экскурсии.

Особенностью урока-экскурсии является то, что задача обучения реализуется во время непосредственного восприятия учениками ее предметов и явлений.

Основные признаки урока-экскурсии:

а) содержит материалы, обязательные для изучения по программе и учебнику на основе формирования общих представлений;

б) проводится, как правило, в целях изучения нового исторического материала;

в) охватывает сравнительно узкую тему или период;

г) ограничен во времени, приблизительно 1—1,5 академического часа;

д) знание содержания этого урока обязательно для учащегося и оценивается в журнале, как и на других уроках.

Уроки-экскурсии классифицируются по нескольким признакам: по объему содержания учебного предмета (однотемный, многотемный) и по его месту в структуре изучения раздела (вступительный, текущий, итоговый).

Эффективность урока-экскурсии прежде всего зависит от его подготовки учителем. Эта работа выполняется в такой последовательности.

1. Определение темы урока-экскурсии.

2. Составление логической схемы содержания урока-экскурсии.

3. Конкретизация содержания в соответствии с теми объектами, которые находятся на месте экскурсии (учитель заранее изучает маршрут и место проведения урока-экскурсии).

4. Определение учебной, развивающей и воспитательной цели данного урока.

5. Разработка методики проведения урока-экскурсии.

6. Подготовка школьников к уроку.

7. Подбор необходимого оборудования.

В методической литературе предлагается следующая классификация экскурсионных методов:

1) показ (анализ);

2) изложение;
 3) беседа (вопросно-ответный метод);
 4) моторный метод.
 Каждый метод рассчитан на активное восприятие учащимися экскурсионного материала. Их активная самостоятельная работа занимает

важное место при применении любого метода. В зависимости от темы и цели экскурсии, характера объекта, возраста, знаний, интересов учащихся необходимо использовать такие методы и приемы, которые способствуют повышению эффективности их работы.

Приложение 1

**План-конспект урока в 8-м классе на тему
 «Только тогда лишь становится город героем, когда стал героем солдат»**

Цели урока:
 — ознакомить учеников со страницами героической обороны Одессы;
 — развивать логическое и историческое мышление, поисковые способности учеников;
 — провести заочную экскурсию по местам обороны Одессы;
 — продолжить формирование личностных качеств, развитие культуры речи.

Тип урока. Урок-экскурсия.
Оборудование. Карта улиц Одессы; карта военных действий во время обороны Одессы; портреты героев обороны; иллюстративные материалы; кинохроника событий тех дней; музыкальные произведения.

Основные понятия и термины. Великая Отечественная война, мобилизация, эвакуация, народное ополчение.

Основные события и даты.
 22 июня 1941 г. — начало Великой Отечественной войны;

5 августа 1941 г. — 16 октября 1941 г. — оборона Одессы;
 22 декабря 1942 г. — учреждение медали «За оборону Одессы».

Исторические деятели. Г. В. Жуков — контр-адмирал, командующий Одесским оборонительным районом; И. Е. Петров — генерал-майор, командир 25-й Чапаевской дивизии; Л. Павличенко — снайпер 25-й стрелковой дивизии, Герой Советского Союза; Н. Онилова — медсестра, пулеметчица, Герой Советского Союза.

Ход урока

I. Организационный этап
 Представление учеников-помощников: экскурсоводы, биографы, иллюстратор.
 Устанавливается регламент на доклады, дополнения и ответы учеников.

II. Актуализация знаний и практического опыта учащихся

Звучит мелодия песни «Вставай, страна огромная!»

Что для вас означает эта мелодия?
Какое значение она имела раньше?

Учитель

Война вошла в город...

22 июня 1941 года по радио объявили о ве-
ломном нападении фашистской Германии на
Советский Союз. Через три дня в Одессе и её
пригородах (Аркадии, Чубаевке, Дмитриевке,
хуторе Вышинского, Красной Слободке, Хаджи-
бейском и Куяльницком лиманах, на Пересыпи,
в Лузановке, Люстдорфе и Большом Фонтане)
было объявлено военное положение.

III. Мотивация учебной деятельности

*Звучит песня «Горит черноморское солн-
це» (слова Марка Лисянского, музыка Алек-
сандра Долуханяна, 1956)*

Как вы думаете, почему темой урока стали
строки этой песни?

IV. Изучение нового материала

Экскурсовод 1

Начало мобилизации

На защиту города все свои силы мобилизо-
вала Одесская партийная организация. По её
призыву в оборонительных работах участвова-
ло свыше 100 тыс. человек. Город был окру-
жён оборонительными сооружениями общей
протяжённостью свыше 250 км. Прикрытие
города с моря и огневую поддержку войск
осуществлял отряд кораблей (крейсер «Ко-
минтерн», 2 эсминца, 4 канонерские лодки,
6 тральщиков, торпедные и сторожевые кате-
ра, 2 минных заградителя) и береговая артил-
лерия.

Героизм защитников Одессы. Первая се-
рьезная бомбардировка города произошла ров-
но через месяц после начала войны — во втор-
ник, 22 июля. Первая бомба была сброшена
немцами утром — она попала во флигель дома
в Малом переулке (ныне пер. Маяковского).
Но самое страшное началось вечером.

Сначала на центр города стали падать за-
жигательные бомбы. Город был охвачен пла-
менем. Горели улицы Дерибасовская, Щепки-
на, Новый базар... А затем началась бомбар-
дировка фугасными бомбами, которые, взрыва-
ясь, превращали дома в руины.

В те дни были разрушены многие дома
в центральной части города. Под обломками
дома, разбитого бомбой на улице Греческой,
напротив Русского театра, погибли люди, пря-
тавшиеся в подвале. Были разрушены «Пуш-

кинский дом», магазин меха на Дерибасовской
(там впоследствии находился летний киноте-
атр «Комсомолец», а сейчас — ТЦ «Европа»),
здание городской телефонной станции на Гре-
ческой площади (затем на этом месте был по-
строен ресторан «Киев»). На месте разрушен-
ных домов — № 1 и № 2 по улице Ришельев-
ской, находившихся прямо напротив Оперного
театра, так ничего и не было построено, по-
этому до сих пор нумерация улицы начинает-
ся с № 3.

С тех пор бомбардировки города стали ре-
гулярными...

Тем временем каждый одессит боролся с
врагом как мог. Например, жильцы домов № 2
и № 4 по переулку Чайковского сразу после
первой бомбардировки организовали выпуск
стенгазеты «На оборону».

Одесса стала вторым городом после Мо-
сквы, где начался сбор средств и драгоценно-
стей в фонд обороны страны.

Начиная с августа 1941 года эвакуировать-
ся из города можно было только морем.

Особое внимание обращалось на охрану ис-
точников воды. Дело в том, что еще 12 августа
вступил в действие приказ начальника Одес-
ского гарнизона о нормировании отпуска воды.
Но он исполнялся не везде, поэтому в целях
экономии воды 20 августа был издан еще один
приказ. В соответствии с ним во всех кварти-
рах необходимо было перекрыть и опечатать
водопроводные краны, а также запрещалась
«промывка дворовых уборных водопроводной
водой». С 10 сентября отпуск воды был стро-
го нормирован — ее выдавали по специальным
карточкам.

«Решение исполнительного комитета Одес-
ского областного совета депутатов трудящихся:
Установить с 25 августа 1941 года продажу хле-
ба, сахара, круп и жиров по карточкам. Нормы:
хлеба на каждого работающего на предприятии
оборонного значения — 800 граммов в день;
для рабочих остальных предприятий, а так-
же лиц, работающих в учреждениях — 500 г;
на каждого члена семьи — 400 г.»

Экскурсовод 2

Все для фронта, все для победы

До начала войны военной промышленности
в Одессе не было. Но был цех, который вы-
пускал взрыватели для 45-мм снарядов. Од-
нако с началом обороны многие заводы стали
работать в режиме военного времени. Прямых
свидетельств в газетах нет — опять же цен-
зура.

Танк «На испуг». В конце августа 1941 го-
да на заводе им. Январского восстания было
изготовлено три необычных танка, которые
одесситы знают как танки «На испуг». Всего
за время обороны Одессы их было выпущено
порядка 60 единиц. Чем же примечательны

эти машины? За их основу были взяты трактора СТЗ—НАТИ. В качестве бронеприкрытия использовалась корабельная сталь. Ее брали на Одесском судоремонтном заводе. Поворотные основания башен изготавливали в трамвайных мастерских Одессы. Вооружение танка состояло из 2-х пулеметов калибра 7,62 мм. Иногда некоторые танки оснащались траншейными дальнеструйными огнеметами. Для испытаний на «Январке» был создан полигон. Проверка показала: броня могла спасти от мелкокалиберных снарядов, осколков, мин и пуль. Проект танка разработали главные инженеры завода им. Январского восстания П. К. Романов, А. И. Обедников и капитан У. Г. Коган. Танки «На испуг» были основой вооружения 210-го бронетанкового батальона Приморской армии под командованием Николая Юдина. Впервые их применили в сентябре 1941 года в ночной атаке под селом Великий Дальник (Южный сектор обороны). Там занимали оборону подразделения 25-й Чапаевской дивизии. На танках были включены фары и сирены, и они пошли без артиллерийской поддержки на румынские траншеи. Противник не ожидал такого, а потому бросил позиции, спасаясь бегством...

Граната, похожая на мороженое. В Приморской армии гранат не хватало. А потому их изготавливали в Одессе. За основу брали цилиндр советской ручной гранаты РГД-33. В качестве взрывчатого состава — селитру, перемешанную с древесными опилками. А затем гранату обматывали 3-мм проволокой. Иногда вместо проволоки использовали мотоциклетные рессоры. Одесская граната была похожа на мороженое без палочки.

Артель детской игрушки выпускала мины. Здесь было налажено производство противотанковых и противопехотных мин. Для корпуса противопехотной мины брали жестяные банки из-под консервов. А для противотанковых — большие коробки из-под кинолент. На заводах им. Январского восстания и Октябрьской революции изготавливали минометы. Под стволы минометов приспособляли трубы с Одесского нефтеперерабатывающего завода.

Экскурсовод 1

19 августа был создан Одесский оборонительный район во главе с командиром Одесской военно-морской базы контр-адмиралом Г. В. Жуковым. В состав района вошли силы Одесской военно-морской базы и Приморская армия (25-я и 95-я стрелковые дивизии, ранее входившие в 9-ю армию, 1-я кавалерийская дивизия и незначительные части усиления). Командующий этой армией генерал-лейтенант Г. П. Сафонов был назначен заместителем командующего Одесским оборонительным районом.

Оборона Одессы с моря осуществлялась 42-м и 44-м отдельными артиллерийскими ди-

визионами береговой обороны, располагавшими 54 орудиями калибром от 203 до 45 мм. На ближних подходах к Одессе с моря в начале войны было поставлено оборонительное минное заграждение. Силы базы несли службу базового дозора, вели поиск подводных лодок и воздушную разведку.

Для поддержки сухопутных войск был сформирован отряд кораблей Северо-Западного района.

С воздуха Одессу прикрывала зенитная артиллерия флота и Приморской армии, авиация этой армии (около 20 самолетов) и истребительный авиационный полк ВВС Черноморского флота (40 самолетов).

К 19 августа под Одессой было подготовлено три оборонительных рубежа. Первый находился в 20—25 км от города, второй (главный) в 15 км от Одессы и третий (тыловой) был создан почти у городской черты. Весь сухопутный фронт обороны Одессы разделялся на три оборонительных сектора: восточный, западный и южный.

Строительство оборонительных рубежей явно отставало от развития событий.

Получив подкрепление, противник 12 сентября направил свой главный удар на Дальник. Выход врага в район между населенными пунктами Гросс-Либенталь и Клейн-Либенталь, а также к западному берегу Сухого лимана создал прямую угрозу для морских перевозок в Одессу и, кроме того, увеличивал возможности обстрела города.

Экскурсовод 2

Григорьевский десант

22 сентября 421-я и 157-я стрелковые дивизии и морской десант (3-й полк морской пехоты), поддерживаемые авиацией и огнем корабельной и береговой артиллерии, нанесли контрудар с целью окружения и уничтожения левофланговой группировки противника в районе Дофиновки, Александровки. Высадкой морского десанта у Григорьевки предполагалось развить наступление в общем направлении на Свердлово. Контрудар благоприятно сказался на эвакуации войск и значительной части населения Одессы, так как противник не решился активно ей противодействовать.

В результате контрудара противник оказался вынужденным перейти в конце сентября к обороне по всему фронту под Одессой. Однако ситуация, сложившаяся к этому времени на южном крыле советско-германского фронта, была такова, что дальнейшее удержание военно-морской базы становилось все менее целесообразным. 30 сентября Ставка Верховного Главнокомандования приняла решение об эвакуации Одесского оборонительного района, которая и была проведена 1—16 октября 1941 г.

Герои 69-го авиаполка

В первые месяцы Великой Отечественной войны правительственные награды присуждались чрезвычайно редко. Тем значимее одиннадцать Золотых Звезд, полученных в 1941-м авиаторами 69-го авиаполка за боевые действия в небе над Одессой. Тогда звание Героя Советского Союза было присвоено комполка майору Л. Шестакову, летчиком М. Асташкину, А. Елохину, И. Королеву, С. Кунице, А. Маланову, Ю. Рыкачеву, В. Серогодскому, В. Топольскому, М. Шилову, А. Череватенко.

Памятник героическим летчикам сооружен в 1982 году на 5-й станции Большого Фонтана, где когда-то одесситы в считанные дни построили военный аэродром, находившийся, по сути дела, непосредственно на одной из городских улиц. К слову, подобная топография взлетно-посадочной полосы служила его маскировке и сохранности. Авторы этого динамичного мемориала — скульпторы Николай Еременко и Виталий Патров, архитектор Василий Мироненко.

После краткой справки ученики показывают подготовленную презентацию по героям обороны.

Учитель

День последний. Наши войска оставляют город

Тем не менее 16 октября защитники отступили. Еще с начала месяца проводилась постепенная эвакуация Одесского оборонительного района, продиктованная стратегическими планами командования. Дело в том, что в то время враги подошли к Харькову, Донбассу и Крыму. Поэтому было решено использовать весь потенциал Одесского оборонительного района для защиты Крыма. Первоначально планировалось провести эвакуацию до 6 октября, но в силу масштабов этой операции окончательная дата была перенесена на 15 октября.

73-дневная героическая оборона Одессы парализовала до 18 дивизий противника, в ходе

её было выведено из строя свыше 160 тыс. вражеских солдат и офицеров, около 200 самолётов и 100 танков, что затруднило продвижение правого крыла группы армий «Юг» на Восток. 22 декабря 1942 г. была учреждена медаль «За оборону Одессы», а в 1965 году-герою Одессе вручены орден Ленина и медаль «Золотая Звезда».

V. Итоги урока

Подведение итогов проводится с помощью метода «Микрофон»

Оценка работы учеников на уроке

VI. Домашнее задание

Провести исследование на тему «История жизни моей семьи в годы Великой Отечественной войны», результаты оформить в виде проекта.

Литература

1. Васильева Р. К. Экскурсия-урок // Преподавание истории в школе. — 1973, № 4.
2. Волкова Н. П. Педагогіка. — К.: Академія, 2001. — 576 с.
3. Гін А. Прийоми педагогічної техніки. — Луганськ: Навч. книга, Янтар, 2004. — 84 с.
4. Полат Е. С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования. — М.: Издательский центр «Академия», 2001. — 272 с.
5. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. — К., 2003. — 192 с.
6. Пономарицкий В. Ф. Организация учебных экскурсий // Преподавание истории в школе. — 1973, № 4.
7. Родин А. Ф., Соколовский Ю. Е. Экскурсионная работа по истории. — М., 1974.

Литература к уроку

1. Азаров И. И. Осажденная Одесса. — М., 1966.
2. Алещенко Н. М. Они защищали Одессу. — М., 1970.
3. Годлевский Г. Ф., Гречанюк Н. М., Кононенко В. М. Походы боевые. — М., 1966.
4. Евстигнеев В. Н. 73 героических дня. — М., 1964.
5. Пензин К. В. Черноморский флот в обороне Одессы (1941 г.). — М., 1956.
6. Ременный Л. І. Оборона, яка стала перемогою. — Одеса: Астропринт, 2005. — 104 с.
7. Череватенко А. Т. Небо Одессы, 1941. — Одеса: Маяк, 1978.
8. Якупов Н. М., Щетников В. П. Подвиг Одессы. — Одесса: КП ОГГ, 2004. — 231 с.

Л. Є. БЕДАХА,
завідуюча бібліотекою

ШКІЛЬНА БІБЛІОТЕКА — ДРУГ І ПОРАДНИК ВЧИТЕЛЯ ТА УЧНЯ

Усе, що створено розумом,
усе, до чого прагне душа,
як янтар на дні морському,
у книгах дбайливо зберігається.

Ю. Ванаг

Бібліотека — це інформаційний і культурний центр школи, який безпосередньо бере участь у навчально-виховному процесі, своєчасно забезпечує підручниками, навчальною і художньою літературою.

Книга — джерело грамотності, вихованості, всебічного розвитку особистості.

Час не стоїть на місці, з'являються нові технології, завдяки яким перед читачами відкриваються грандіозні перспективи. Та ніщо не може зменшити значення книги, бо читання — це вікно, через яке людина бачить і пізнає світ та саму себе. Тому головне завдання

шкільного бібліотекаря — зацікавлювати учнів читанням, навчати їх читати та розуміти книгу, надавати допомогу вчителям з усіх напрямків навчально-виховного процесу.

Бібліотекою виконуються бібліографічні замовлення, підбір літератури для рефератів і наукових праць, виступів.

Учні та вчителі систематично інформуються про наявність в бібліотеці нової літератури.

До знаменних та пам'ятних дат оформлюються книжкові виставки.

Разом з літературною студією проводяться конференції, літературні вечори, літературно-театральні вистави, зустрічі з письменниками, ветеранами.

Отже, шкільна бібліотека — це справжній друг для всіх і кожного окремо, мудрий порадник, який допомагає оволодіти дорогоцінним скарбом — скарбом слова.

Знання іноземних мов – шлях до світової інтеграції та діалогу націй і культур

Н. В. ЩЕПАНЯК,

заст. директора з навчально-виховної роботи з англійської мови,
старший вчитель, вчитель англійської мови

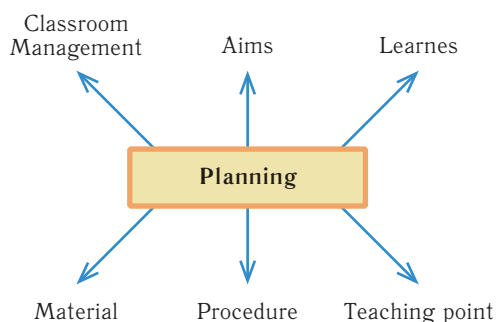
THE UNDERSEA WORLD (for the pupils of the 5th form)

Studying is an act of interaction of the person who teaches with the person who studies. Any process of studying is a process of mutual activity of a teacher and his student. Knowledge skills and abilities of a teacher himself will not be gained by the students if he does not possess the knowledge of the theory of teaching a foreign language. At the lesson the teacher is a source of information, organizer of psychological climate in the classroom. The teachers aim is to provide stimulating ideas and activities to support the development of children's knowledge. Each activity expects children to apply their knowledge in suggested situations. It is hoped that the children will be encouraged to generate their own ideas. It is also hoped the materials will be used flexibly.

Lesson Planning. *Main areas to consider when planning.*

- What do children like to do?
- What topics interest them?
- What are the aims of the lesson?
- What items of language will be student?
- What activities will help the learners achieve the lesson objectivity last?
- How will they be linked together?
- How long will each activity last?
- What materials will be used for each activity?
- How will the chairs be arranged?
- What instruction will be given? The most important areas:

Aim: What will the pupils take away from the lesson?
How can I hold interest long?

Here I give one of the possible plans which can help the teacher to make the lesson more interesting and fruitful.

The Undersea World

Aims:

Practical: To develop pupils' reading, speaking, writing, listening skills through various creative activities; to develop pupils' communicative skills; to organize pupils' creative work in expending their vocabulary.

Educational: To develop creative imagination and logical thinking; to get acquainted with the greatest writers and their works.

Cultural: to foster the interest for learning and discovering new things; to develop pupils' interest to English.

Equipment: pictures, cards, a map.

Procedure

I. Introduction.

Hello everybody! I think that you are o'kay. Let's start our lesson with the compliments to each other. Now you will have the cards with a gold fish and you will write your wishes on these cards.

Today we continue our talk about animals. We will learn more about animal world. Imagine that you are in the sea, in the world among sea animals. Some of them are very beautiful and kind; others are dangerous and horrible.

II. Main part.

1. Phonetic drills:

crab	краб
dolphin	дельфін
jellyfish	медуза
octopus	восьминіг
penguin	пінгвін
seagull	чайка
seahorse	морський їжак
sea urchin	акула
shark	морська зірка
starfish	меч-риба
whale	кит

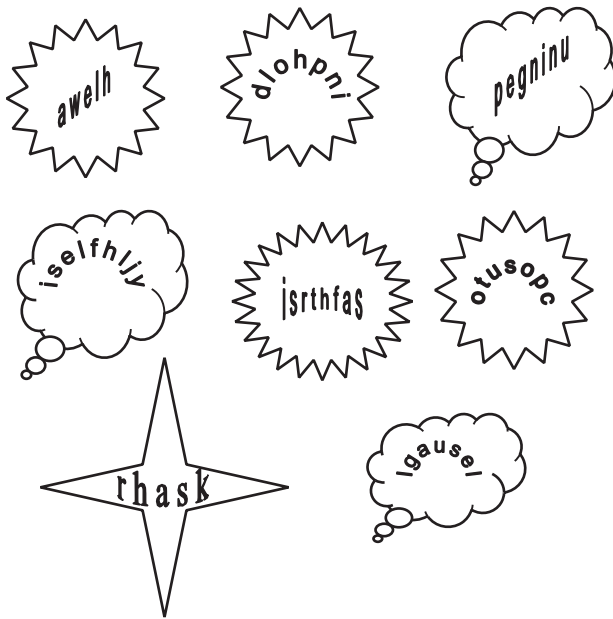
2. Now your task will be to write down the words into the rights columns.

Shark, penguin, sparrow, pigeon, eagle, crocodile, snake, lizard, dolphin, whale, frog.

Fish	Bird	Reptile	Mammal	Amphibian

3. Let's divide into groups of 4. Each group will prepare the description of an animal but don't name it.

4. Scrambled words. Find the words into the figures.

5. Make words and match.

sea cr dol ark phin ab
 jelly star seah pus urchin ale
 wh sh octo fish dfish guine
 swor sea pen orse gull fish

6. Complete the sentences.

- 1) There is _____ seahorse in the picture.
- 2) There _____ crab in the picture.
- 3) There are _____ in the picture.
- 4) There _____ in the picture.
- 5) The _____ is white.
- 6) The starfish _____.
- 7) The _____ orange.
- 8) _____ shark _____ grey.
- 9) The penguins _____ black and _____.

7. Work in pairs.

Who can do this?

	Can	Run fast
Crocodiles	Can't	Climb
Dolphins		Jump
Penguins		Fly
Sharks		Swim
Whales		Eat fish

8. Guess the animals.

1) It is a reptile. It lives in water. It is green. It has got sharp teeth. It is very long. It eats birds, fish and mammals. Killed for its skin to make shoes and handbags. (a crocodile)

2) It is a mammal. It is warm-blooded. It has no teeth. It can't breathe under water. It eats small fish called plankton. Killed for food and oil. (a whale)

3) It is a fish. It lives in warm water and cold water. It can breathe under water. It has got gills. It has got sharp teeth, a lot of teeth and they can grow new teeth when old teeth break. (a shark)

4) It hasn't got legs. It has got fins. It can swim well. Cats eat it. (a fish)

5) It has got four legs. It can walk slowly, but it can't run. (a turtle)

6) They are mammals. They can swim well and jump 5 metres. They live in groups called schools. They are very friendly. (dolphins)

7) It hasn't got legs, it has got fins. It can swim well. Cats eat it. (it's a fish)

8) It has got four legs. It can walk slowly but it can't run (it's a turtle)

9. Listen and correct the mistakes.

Shark — a reptile (*a fish*) — lives in water, can breathe under water, *has a beak*.

Octopus — a fish — *has wings*, lives in water.

Whale — a mammal — cold-blooded, warm-blooded — has gills.

10. What is the difference between the whale and the shark?

A whale is a mammal,
a shark is a fish.

Whales are warm-blooded,
sharks are cold-blooded.

Whales can't breathe under water.
Sharks can breath under water.

Sharks have gills.

Whale — Up to 30 m long.
As long as 8 elephant.
Eats small fish called plankton.
No teeth.
Killed for food and oil.

11. Read the text.

How The Whale Got His Throat

Once upon a time there was a Whale. He lived in the sea and ate fishes. He ate all the fishes

that he could find. At last there were no more fishes in the sea. There was only very small Fish, but that was a very clever fish. He swam all the time near the Whale's right ear, and so the Whale could not eat him.

The Whale swam and swam and could not find any more fishes. He was very hungry. He stood up on his tail and said, «I am hungry». Then the small Fish said in a very small voice:

«Oh, Whale, have you ever tasted a man?»

«No,» said the Whale, «No, I haven't. Is it nice?»

«Yes,» said the small Fish, «very nice, but it tickles».

«Then bring me some,» said the Whale and made a storm with his tail.

The small Fish said: «You will find a shipwrecked Sailor on a raft in the middle of the sea. He has a pair of blue trousers, a pair of suspenders and a knife. Swim there and eat him».

The Whale was glad because he was very hungry. He swam very quickly and soon he was there. He saw the sailor on his raft. You must know, the Whale had a very big throat. He swam up to the sailor, opened his big mouth and swallowed the Sailor. He liked it very much. When the sailor found himself in the dark stomach of the Whale he began to make noise and jumped and danced in the stomach.

The Whale was very unhappy and he said to the Sailor: «Come out and don't tickle me».

But the Sailor was a very clever man and he answered: «If you want me to come out, take me to my native shore and then I'll think about it».

So the Whale swam to England. It was a long way and it was difficult for the Whale to swim because the Sailor was dancing and jumping in his stomach. At last the Whale saw the land and the Sailor walked out of his mouth.

But when the Whale was swimming the Sailor had taken his knife, cut up the raft and made a little grating. When the Sailor was walking out of the Whale's stomach he pulled that grating behind him. And the grating stuck in the Whale's throat and from that day the Whale could eat only small fish. That's why whales never eat men or boys and girls.

11. True or false.

- The whale lived in the ocean.
- A small fish was very clever.
- The sailor has a pair of blue jeans, a pair of suspenders and a gun.
- The sailor began to cry in the whale's stomach.
- The whale swam to Italy.
- The sailor took his knife, cut up the raft and made a little grating.

12. Put the sentences into a right order.

- So the whale swam to England.
- He saw the sailor on his raft.
- Once upon a time there was a whale.
- When the sailor was walking out of the Whale's stomach he pulled that grating behind him.
- He swam up to the sailor, opened his big mouth and swallowed the sailor.
- The whale swam and swam and couldn't find any more fishes.
- When the sailor found himself in the dark stomach of the whale, he began to jump and to dance in the stomach.
- That's why whales never eat men or boys and girls.

13. Summing up.

14. Homework.

False or True. Guess the answers.

- a. There are four different kinds of shark.
- b. Sharks are fish.
- c. Many people keep a shark in their bedroom.
- d. Sharks can't live in cold water.
- e. They can hear well.
- f. Many sharks do not eat fish.
- g. Sharks kill more than one hundred people every year.

Read the text and check your guesses. Which answers are surprising?

NOT ALL THE SAME

Sharks are not all the same. In fact, there are nearly 400 different kinds. Some are very big and some are small. Whale sharks are the biggest fish in the world. They are about fifteen metres long. But pygmy sharks are only a few centimetres long. You can keep a pygmy shark in an aquarium in your bedroom! Many people do! The shark in *Jaws* is a great white shark.

Great whites are usually four or five metres long.

MORE FACTS

Sharks live in all the oceans of the world, in warm water and cold water. They can see in dark water, they can hear well, and they can smell very well. Sharks have soft bones. They have a lot of teeth, and they can grow new teeth when old teeth break. Great whites eat other fish, sea animals and other sharks. But many sharks do not eat other fish: for example, the big whale sharks eat plankton and krill.

DANGEROUS?

Most sharks never attack people. But a few sharks are sometimes dangerous. These sharks kill about forty people in the world every year. Let's compare sharks with snakes. Snakes kill about 60,000 people every year. And let's not forget that people kill 25,000,000 sharks every year.

SAFETY TIP

Always swim with a friend. Sharks do not usually attack groups of people — except in films.

CAN YOU REMEMBER TEN FACTS ABOUT SHARKS?

Л. А. ПОТАПОВА,

заступник директора з іноземних мов, вчитель-методист, вчитель польської мови

ІННОВАЦІЙНІ ПОШУКИ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Л. А. Потапова

Ефективність викладання іноземних мов у школі передбачає застосування інноваційних методологічних підходів. Насамперед — це відмова від авторитарного стилю викладання, розгляд знань як сукупності навичок, що актуалізуються в діяльності учнів. Цьому сприяє реалізація міжнародних польсько-українських проєктів, головною метою яких є підвищення рівня володіння польською мовою, інтеграція української та польської молоді, розвиток творчої особистості учнів. Результатом роботи над кожним проєктом є публікація в брошурах зібраних та опрацьованих учнями матеріалів, створення спеціальних випусків стінгазет, а також відеофільмів, які відображають всі етапи роботи над проєктами.

У жовтні 2010 року спільно з LXIV Загальноосвітнім Ліцеєм ім. С. І. Віткевича у Варшаві розпочався двоетапний проєкт під назвою «Слідами польської культури в Одесі».

Інтерес до польської культурної спадщини — не випадкове явище для нашого міста, його обумовила сама історія. Польська громада виникла на початку існування Одеси та відразу відіграла значну роль в економічному та культурному розвитку міста. З її діяльністю пов'язане виникнення першого театру в місті, спорудження багатьох архітектурних пам'яток.

Для роботи над першою частиною проєкту до Одеси прибула група польської молоді, яка проживала в родинх своїх українських однолітків. Учасники проєкту збирали та опрацьовували матеріали, присвячені польській культурі в Одесі, пам'яткам архітектури, пов'язаних з

перебуванням у нашому місті відомих поляків. Працюючи в групах, учасники проєкту створювали презентації окремих об'єктів (Палац Потоцьких, в якому нині міститься Художній музей, Шахський Палац, збудований за проєктом архітектора Фелікса Гонсіоровського для польського магната Бжозовського, два католицькі костюли на вулиці Єкатериненській та Гаванній, Собанські Кошари — колишні хлібні склади, конфісковані у родини Собанських після польського повстання 1830—1831 р., дім на вулиці Дерibasівській, в якому мешкав Адам Міцкевич під час свого заслання до Одеси, пам'ятник поету на Олександрівському проспекті тощо). Кінцевим результатом роботи над першою частиною проєкту було проведення конференції та презентація створеної мапи «Слідами польської культури в Одесі».

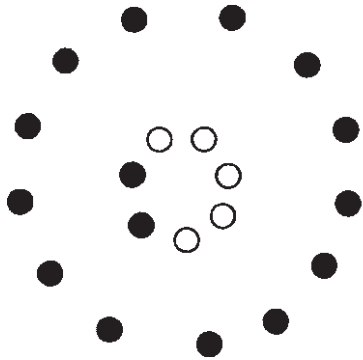
Під час занять координатори проєкту використовували інноваційні педагогічні технології, які допомагали кожному учаснику розвивати свої здібності, навчатися самостійно мислити та діяти командно у нестандартних ситуаціях: «мозковий штурм», робота в групах, дебати, робота з картою Одеси, «Мапа думок», ігри «Рибки в акваріумі» та «Квест».

Серед різноманітності активних методів навчання варто відзначити Дебати Карла Поппера — командну, рольову інтелектуальну гру, в якій одна команда аргументовано доводить певну тезу, а інша — опанує її. Обов'язок обох команд — кваліфіковано та в межах певних часових рамок представити свою позицію, власні аргументи «за» чи «проти». Гру оцінює суддя (або кілька суддів), які й визначають переможця в раунді. Дебати як метод навчання розвивають вміння аналізувати, давати оцінку фактам та поєднувати їх у тенденцію, сприяють оволодінню мистецтвом аргументації і переконання. Учасники проєкту підготували Дебати на тему «Полікультурність суспільства: «за» чи «проти»?».

Також ефективним виявилось застосування гри під назвою «Рибки в акваріумі», яка дозволяє повторювати та узагальнювати великий обсяг інформації у дружній атмосфері. Для проведення цієї гри слід розставити стільці так, щоб утворилося два кола. У внутрішньому колі сидять двоє учнів-«експертів», які найкраще засвоїли тему або більш глибоко її вивчили, біля них стоять 4—5 вільних стільців. У зовнішньому колі сидить решта учасників разом з учителем.

Учні-«експерти» починають розмову, під час якої згадують всі важливі аспекти теми, наводять приклади. Якщо учні, які сидять у зов-

нішньому колі, бажують про щось запитати «експертів», вони пересаджуються у внутрішнє коло. За перебіг розмови відповідають учні-«експерти», вчитель втручається у гру тільки у тому випадку, якщо виникає необхідність. Цей метод допоміг учасникам проекту узагальнити інформацію про пам'ятки польської культури в Одесі та підготуватись до конференції.

Цікавою формою дозволяла стала інтелектуально-логічна гра «Квест» (від англ. *quest*—пошук), яка полягає у послідовному розгадуванні різноманітних загадок, пошуку відповідей на запитання, які допомагають знайти код, без якого неможливо перейти до наступного завдання. Тільки логіка, здатність неординарно мислити та вміння користуватися інформацією в Інтернеті допоможуть визначити місце, де захований код.

Учасники проекту мали впоратись із завданнями такого типу: «Покараний за прагнення

до знання, він був відправлений ТУДИ. Але вільного місця ТАМ не знайшлося. Однак квартири надали. В Одесі про бунтаря нагадують ВІН та ВОНА. Вам допоможе ВІН». Відповіддю є пам'ятник Адаму Міцкевичу на Олександрівському проспекті. Учні повинні були використати матеріали, що стосуються біографії поета, а саме те, що за участь у діяльності Товариства «Філоматів» («які прагнули до знань») А. Міцкевич був засланий до Одеси та направлений на посаду вчителя у Рішельєвському ліцеї. Однак дирекція ліцею побоювалась брати на роботу «вільнодумця» і заявила, що вакансій немає. В Одесі є меморіальна дошка (ВОНА) та пам'ятник А. Міцкевичу (ВІН).

У листопаді 2010 року відбулась друга частина проекту. Група старшокласників відвідала Варшаву, де спільно з учнями варшавського ліцею підготувала конференцію під назвою «Слідами польської культури в Одесі». Під час конференції учасники проекту представили результати спільних пошуків учням та вчителям школи-партнера.

Спільна праця дозволила ближче познайомитися та пізнати один одного, зламати стереотипи та мовні бар'єри, показала необхідність удосконалення мовлення учнів. Польська та українська молодь отримала можливість поринути в суспільне та культурне життя, побачити та пізнати суспільні і культурні відмінності, зрозуміти, що виявлені відмінності не повинні розділяти наші народи, а сприяти об'єднанню.

Проект реалізовано завдяки гранту, виграному в конкурсі проектів Фонду «Допомога полякам на Сході».

Л. А. КУЧЕВСЬКА,

вчитель польської мови

ВИКОРИСТАННЯ ПАРЕМІЙ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

Головне завдання навчання іноземної мови — навчити учнів користуватися мовою як засобом спілкування в різноманітних ситуаціях реального життя. Отже урок іноземної мови розглядається як соціальне явище, де класна аудиторія — це певне соціальне середовище, в якому вчитель і учні вступають у певні соціальні відносини один з одним, а навчальний процес — це взаємодія всіх присутніх. При цьому успіх у навчанні — це результат колективного використання всіх можливостей для навчання. І діти, що навчаються, повинні брати найактивнішу участь у цьому процесі.

Засвоєння мови передбачає знайомство з таким національно-культурним прошарком, як фразеологія. Особливу увагу слід звертати на

стійкі сполучення слів, що містять у своїй тематичній національно-культурний компонент і можуть виконувати пізнавальну роль при ознайомленні з національною культурою та історією, відтвореними засобами фразеології. Тож одним із джерел вивчення як мови, так і характеру та світогляду народу, є паремії. Паремії (грец. *paroimia* — прислів'я) або проverbs (лат. — приказка, прислів'я) — це стійкі вислови, що в стислій і точній формі висловлюють думку про певні життєві явища, реалії дійсності, людські риси і вчинки.

Прислів'я та приказки використовуються в процесі навчання іноземної мови дуже давно. Сьогодні їх використання на уроках польської мови допомагає учням оволодіти не тільки аспектами мови, а саме вимовою, граматич-

Л. А. Кучевська

кою, лексикою, але й найважливішим видом мовленнєвої діяльності — говорінням.

Лексико-граматична насиченість паремій дозволяє використовувати їх не тільки при поясненні і активізації багатьох граматичних явищ, але й для збагачення лексичного запасу. Тому на їх основі учні вчаться висловлювати свої власні думки, почуття, переживання, тобто демонструють різні способи їх розміщення в мові. Завдяки узагальненому характеру прислів'їв їх можна використовувати в усіх класах, що сприяє розширенню знань учнів і більш швидкому оволодінню іноземною мовою.

Паремії ми використовуємо на різних етапах вивчення польської мови: при виконанні вправ, при вивченні нових фонетичних явищ, повторенні вивченого матеріалу, при закріпленні нового фонетичного, лексичного, граматичного матеріалу, у вправах на розвиток мовлення, під час фонетичної зарядки. Наприклад, асиміляція приголосних (як прогресивна, так і регресивна) — одна з найхарактерніших фонетичних змін, зафіксована в прислів'ях:

Нових друзів наживай, а старих не забувай. — Dla przyjaciela nowego nie opuszczaj starego.

Дружба, як струна, не слід надмірно розтягувати. — Przyjaźń jest jak struna — nie należy jej zbyt napinać.

Своя хата, як мати, що народила. — Swoja chatka jak rodzona matka.

Вдома і стіни гріють. — Nawet dym słodki w swojej chacie.

Одне й те ж саме прислів'я можна інтерпретувати по-різному, завдяки чому розвивається творча ініціатива учнів.

На початковому етапі навчання звертаємося до паремій для відпрацювання звукової сторони мовлення. Вони допомагають поставити вимову окремих важких приголосних, особливо тих, які відсутні в рідній мові.

Наприклад:

Який гість, така йому і честь. — Jaki gość, taka jemu cześć.

Кожному мила своя сторона. — Ojczyzna swoja każdemu najmiłsza.

Друг дивиться в лице, а ворог під ноги. — Przyjaciół patrzy w twarz, nieprzyjaciół pod nogi.

Родина є опорою в житті, чимось, що береже, що додає сил. — Rodzina jest w życiu oparciem, czymś co chroni, co daje siłę.

При вивченні різних аспектів іноземної мови паремії можуть використовуватись як ілюстративний матеріал, підказка до діалогів, слугують відправним пунктом для дискусії або одним із засобів навчання непідготовленого монологічного мовлення за допомогою прийому асоціативних зв'язків.

Використання паремій у мовленні допомагає спілкуванню, сприяє передачі накопиченого досвіду, засвоєнню нових знань, правильній оцінці вчинків, розвитку комунікативних навичок людини, пам'яті, мислення, уяви, емоцій, вміння сприймати, осмислювати і відтворювати дійсність, розвиває такі риси, як активність, дисциплінованість, спостережливість, уважність:

Де щастя упало, там приятелів мало. — Gdy nieszczęście tłoczy, przyjaciel odskoczy.

Коли сім'я живе в згоді, то ніяка біда їй не зашкодить. — Gdy rodzina żyje w zgodzie, to jej bieda nie dobiedzie.

Без любові, як без сонця — прожити важко. — Bez miłości jak bez słońca — przeżyć trudno.

Лиха іскра і поле спалить, і сама щезне. — Zła iskra spali i sama też zgaśnie.

Крім того, що прислів'я мають величезну методичну цінність, вони просто цікаві і для вчителя, і для учнів.

До того ж, робота з прислів'ями та приказками стимулює інтерес учнів до роботи з словником, розвиває перекладацькі навички та вміння. Використання паремій допомагає учням у невимушеній ігровій формі відпрацювати вимову окремих звуків, удосконалювати ритміко-інтонаційні навички.

Завдяки стислості, емоційності, специфічній римі та ритмічній структурі, прислів'я викликають інтерес учнів, легко запам'ятовуються та сприяють більш міцному засвоєнню граматичного матеріалу. Знання польських паремій збагачує не лише словниковий запас учнів, а й допомагає засвоїти їм образний лад мови, розвиває пам'ять, залучає до народної мудрості, надає відчуття належності до іншого народу.

Отже, прислів'я і приказки є інструментом викладання, який активізує розумову діяльність дітей, що навчаються, дозволяє зробити навчальний процес привабливішим і цікавішим, стимулює емоційний розвиток особистості учнів, що формує могутній стимул до оволодіння мовою.

DESSINS ANIMES COMME MOYEN EFFICACE DE L'APPRENTISSAGE DE LA LANGUE FRANÇAISE

Г. С. Орлова

L'étape actuelle de l'enseignement des langues étrangères est caractérisée par une série de changements par rapport aux approches de la même activité, qui ont eu lieu, par exemple, il y a 10 ans. D'abord, il faut dire que la stratégie des langues est soumise aux réglemens adoptés non seulement par les autorités qui organisent l'enseignement, mais par les organismes surep-étatiques, le Conseil Européen étant parmi ceux-ci. A présent, les personnes qui étudient une langue étrangère soit adultes, soit enfants doivent approuver leurs connaissances ayant des niveaux A1—C2. L'évaluation de leurs connaissances est effectuée de manières différentes, y compris des exercices visuels comme, par exemple, décrire une ressource à partir d'une image, des bandes dessinées ou bien — caractériser les résultats d'un élève (étudiant) en consultant son carnet de note, etc.

Autrefois, la solution du problème de la visualisation des études a été à peine réalisable. A présent, la situation a changé vers le mieux. Grâce aux techniques media, nous avons une belle possibilité d'exploiter des moyens différents: des images vidéos isolées aux dessins animés (ci-après — DA) durant environ 5 minutes. Bien sûr que d'autres sortes de ressources media soient aussi utiles.

Alors, en utilisant les ressources visuelles le professeur résout le problème de l'enseignement spectaculaire (наглядное обучение) qui sert de base de l'enseignement total parce qu'il assure une assimilation facile des phénomènes étudiés, comme le dit L. E. Omarova [1, 214].

Les spécialistes d'Odessa insistent à ce que l'utilisation des enregistrements vidéo pendant les cours „contribue à l'individualisation de l'enseignement et du développement des motifs de l'activité orale de l'étudiant. Il ne faut pas négliger que l'un des facteurs permettant de formuler l'attitude personnelle envers les choses vues, est la force de l'impression et de l'influence émotionnelle sur les apprentis” (Traduction — A. O.) [2, 144].

Ici nous ajoutons les modalités liées aux indices de nos jours o les enfants, surtout les 6—8 ans, perçoivent les informations d'une manière de plus en plus visuelle et auditive.

L'enfant commençant l'étude de la langue étrangère, dans les certaines écoles — deux langues à la fois, se trouve face à la situation de stress, puisque à l'âge de 6—8 ans il distingue clairement la langue maternelle et la langue étrangère.

Pour faire intéresser les enfants de l'école primaire, le professeur de langue étrangère peut employer les DA pour stimuler les pratiques audiovisuelles, faire les élèves employer les unités lexicales apprises, construire des phrases élémentaires à partir des mots et des expressions des DA.

Mais la meilleure combinaison apparaît comme la liaison du corpus didactique du manuel appliqué et le contenu des DA. Quant au français, on pourrait utiliser aux buts didactiques la série de DA „T'choupi” en couple avec le manuel [3, 42—45].

Pour tracer quelques principes de l'exploitation des DA, procédons à l'épisode qui a pour titre „T'choupi et le Père Noël”.

Avant de commencer l'étude du sujet „Joyeux Noël”, les enfants possèdent déjà des connaissances des unités lexicales de base ce qui permet de lier l'idée des DA avec celle du manuel. L'utilisation des DA contribue à l'initiation des enfants à la culture des pays francophones, surtout à la célébration de Noël.

Le sujet de cet épisode est très simple et n'est pas surchargés de détails inutiles. Les teints des objets sont calmes ce qui permet de se concentrer sur le sujet lui-même. Les enfants aiment beaucoup le héros principal T'choupi car ce n'est pas un garçon proprement dit, on dirait *Pingouin*.

L'épisode en question, comme, par ailleurs tous les autres, est simple et compris aux enfants, car il parle des valeurs essentielles de notre vie: *famille, amis, maison*.

Le travail avec les DA est divisé en quelques parties dont la première repose dans le ca-